

Poznań
25.11.2022 r.

Geografia – królowa nauk

prof. UAM dr hab. **Iwona Piotrowska**

Laboratorium Dydaktyki Geografii i Badań Edukacyjnych

Królowa posiada insygnia swojej władzy

Repliki polskich insygniów koronacyjnych wykonane w latach 2001-2003 w Nowym Sączu przez zespół złotników pod kierownictwem antykwariusza Adama Orzechowskiego

Królowa zarządza obszarem

Geografia jest dziedziną wiedzy, która w sposób szczególny zaspokaja jedną ze specyficznych potrzeb cechujących gatunek ludzki, tzn. potrzebę uogólnionego poznania świata. Z tym należy wiązać fakt, że jest ona jedną z najstarszych nauk, sięgającą swymi początkami najwcześniejszych etapów rozwoju myśli ludzkiej.

Można zaryzykować tezę, że geografia istnieje tak długo, jak długo po powierzchni Ziemi chodzą ludzie (Wilczyński 2011).

Typowo ludzka ciekawość popychała go do eksploracji nieznanego świata, ukrytego za horyzontem. Efektem podróży podejmowanych już od czasów prehistorycznych była wiedza geograficzna, przekazywana z pokolenia na pokolenie w tradycji ustnej.

Nic nie jest w stanie tak oświecić zdrowy ludzki umysł jak właśnie geografia.

Immanuel Kant

Za twórcę terminu geografia uważa się Eratostenesa

Eratostenes (Ἐρατοσθένης *Eratosthenes*; 276 p.n.e. – 194 p.n.e.) – grecki matematyk, astronom, filozof, **geograf** i poeta.

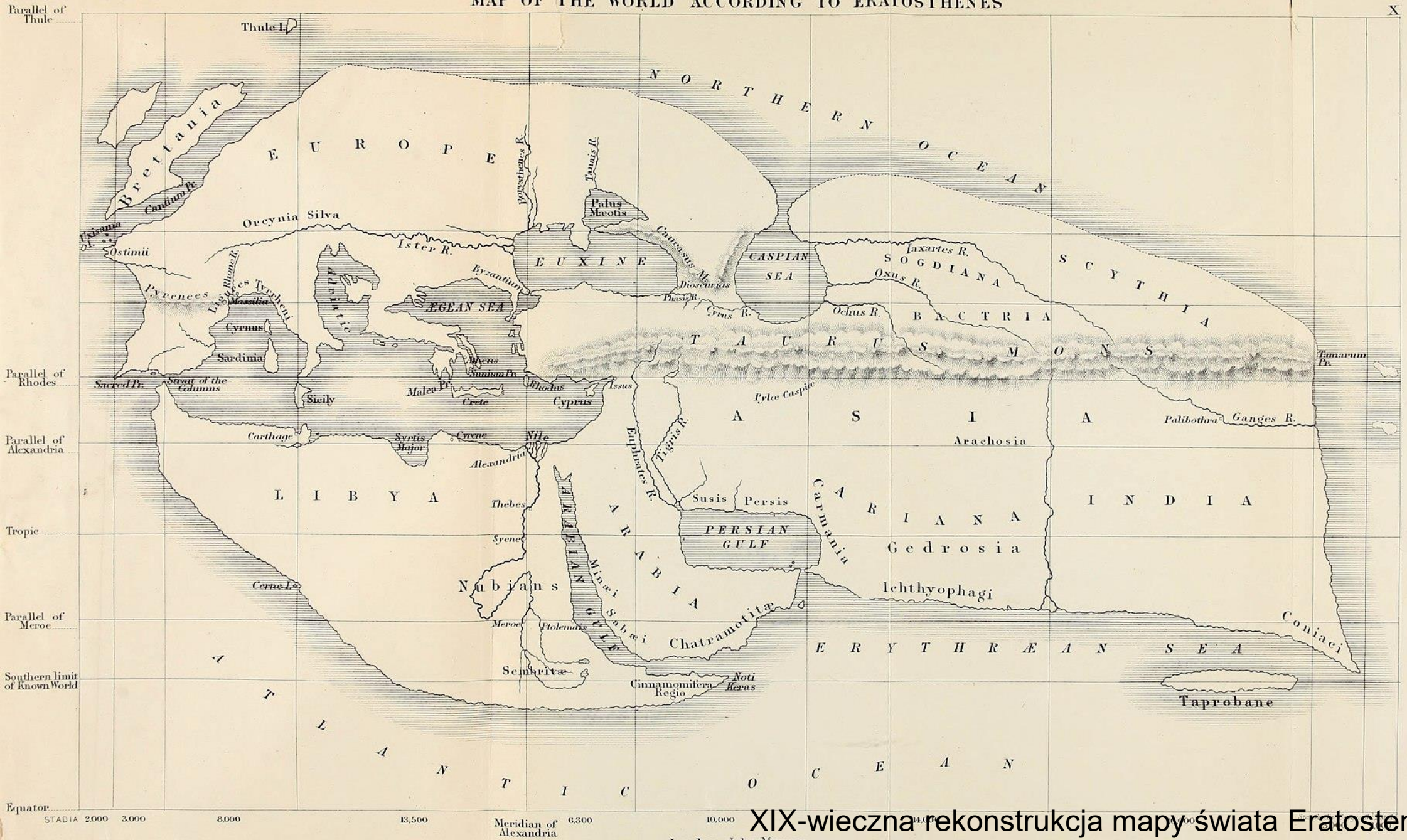
Wyznaczył obwód Ziemi oraz oszacował odległość od Słońca i Księżycy do Ziemi. Twierdził, że, płynąc na zachód od Gibraltaru, można dotrzeć do Indii. Jako pierwszy zaproponował wprowadzenie roku przestępnego.

Najważniejsze dzieła Eratostenesa to:

- *Geographica* – trzypięciotomowe dzieło zawierające podstawy geografii matematycznej i geografii fizycznej
- *Catasterismi* – dzieło astronomiczne

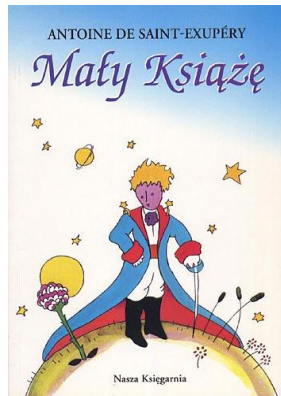
Opisy geograficzne Eratostenesa są znane z ksiąg Strabona.

MAP OF THE WORLD ACCORDING TO ERATOSTHENES

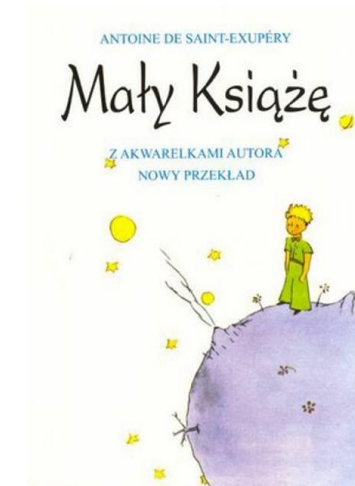
XIX-wieczna rekonstrukcja mapy świata Eratostenesa

London: John Murray.

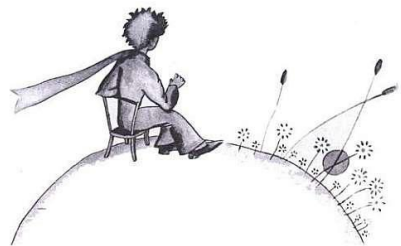

Antoine de Saint-Exupéry „Mały Książę” :

„A kto to jest geograf ?

To mędrzec, który wie, gdzie się znajdują morza, rzeki, miasta, góry i pustynie”. Rozdz. XV.

Czy tylko lokalizowanie ?

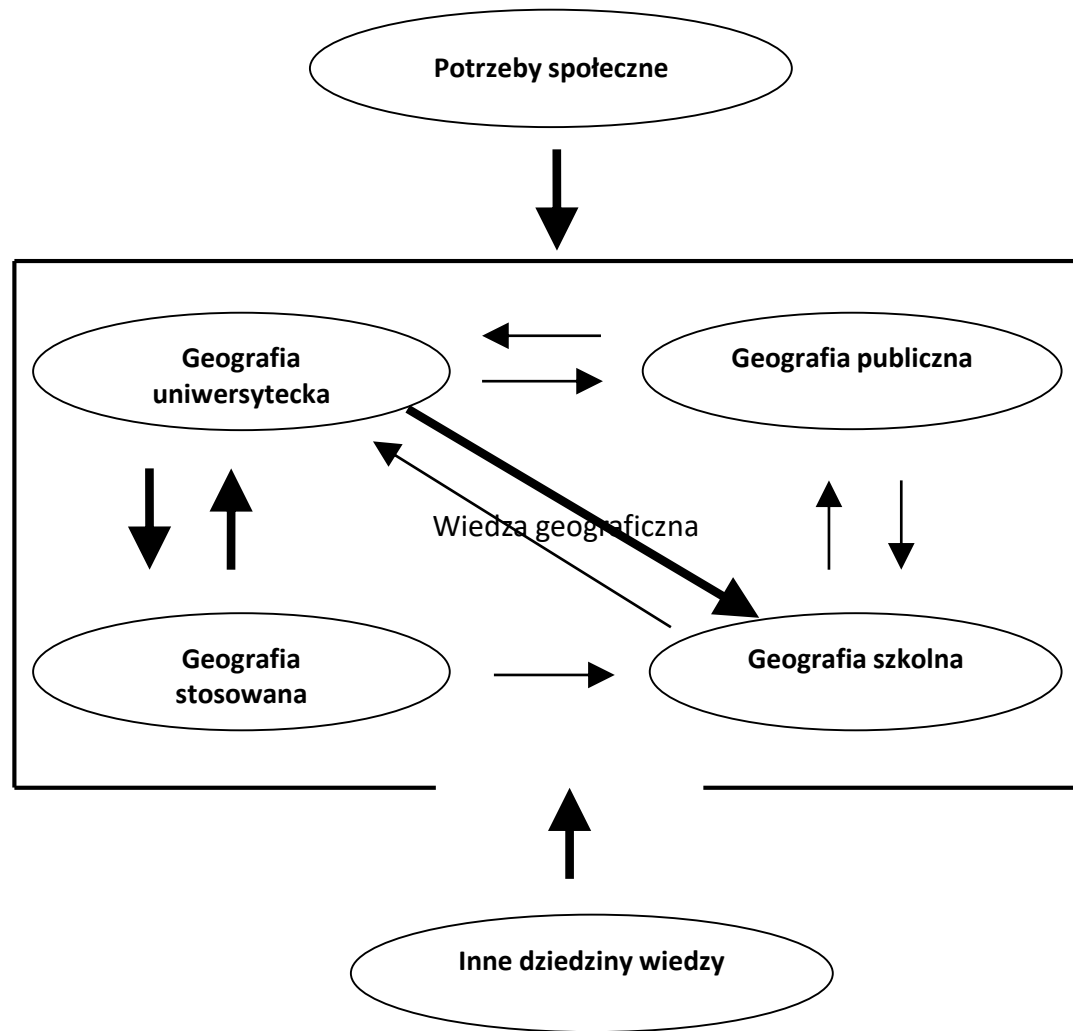

<https://www.filmweb.pl/film/Ma%C5%82y+Ksi%C4%85%C5%BC%C4%99-2015-602026/posters>

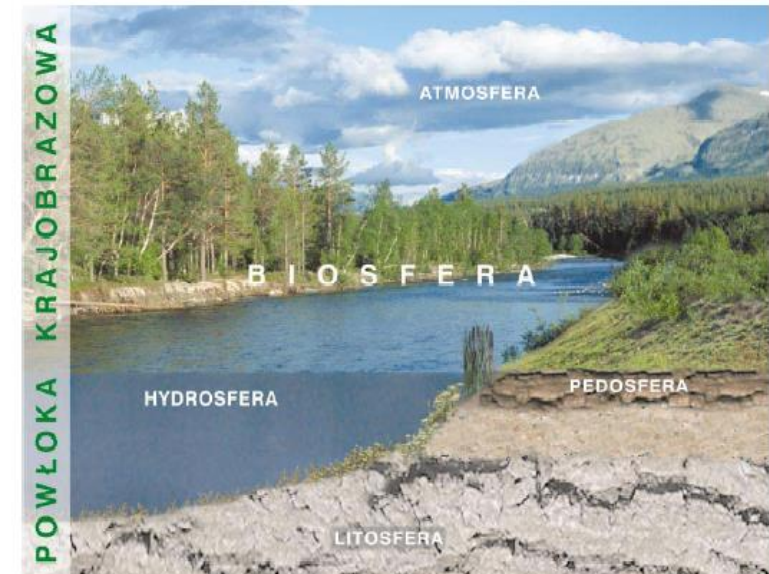
Cztery bieguny w otwartym systemie wiedzy geograficznej

Geografia według Stanisława Leszczyckiego (1975)

Geografia jest nauką o przestrzennym zróżnicowaniu struktur fizycznogeograficznych i społeczno-ekonomiczno-geograficznych i ich wzajemnym powiązaniu.

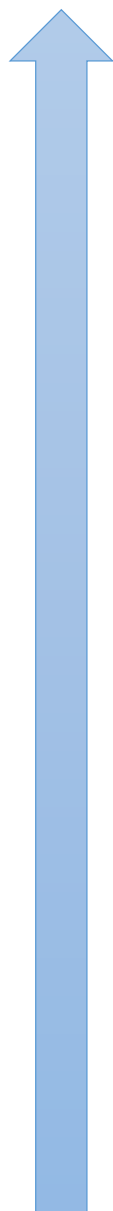
Geografia to nauka badająca powłokę Ziemi (epigeosferę), jej przestrzenne zróżnicowanie pod względem przyrodniczym i społeczno-gospodarczym oraz związki, które zachodzą pomiędzy środowiskiem przyrodniczym a działalnością społeczeństw.

Przedmiotem badań geografii jest **środowisko geograficzne / przyrodnicze** obejmujące zarówno **przyrodę**, jak i **gospodarkę**.

Geografia ma więc dwa przedmioty badań:

środowisko przyrodnicze oraz człowieka i jego działalność. Jest więc nauką dualistyczną.

W XIX wieku powstały także brytyjskie **Królewskie Towarzystwo Geograficzne**, amerykańskie **Narodowe Towarzystwo Geograficzne**, **Francuskie Towarzystwo Geograficzne**, a w 1918 roku **Polskie Towarzystwo Geograficzne**

W XVIII i XIX wieku geografia stała się oddzielną dziedziną nauki i została wprowadzona do programów uniwersyteckich. W ciągu ostatnich dwustu lat nastąpił znaczny rozwój nauk geograficznych oraz stosowanych w nich metod i narzędzi badawczych

W rozwoju geografii znaczącą rolę odegrały organizacje skupiające badaczy i miłośników geografii.

Pierwsze stowarzyszenie geograficzne w historii świata Akademię Argonautów

założył w 1684 roku włoski geograf Coronelli

(należało do niego m.in. trzech Polaków: król polski Jan III Sobieski, marszałek wielki koronny Stanisław Lubomirski oraz kanclerz wielki koronny Jan Wielopolski)

Wiek XV i XVI to epoka wielkich odkryć geograficznych. Napływ szczegółowych danych wymagał lepszych fundamentów teoretycznych oraz lepszych technik kartograficznych, czego wyrazem są **Geographia generalis Vareniusa** i **mapa świata Merkatora**

W średniowieczu do rozwoju tej dziedziny przyczynili się **Arabowie** (między innymi Al-Idrisi), którzy przejęli dziedzictwo naukowe Greków i Rzymian, aktywnie je rozwijając.

W tym samym czasie horyzont geograficzny rozszerzył **Marco Polo**

Rzymianie w czasie swoich podbojów rozwinęli sztukę rysowania map

Greccy uczeni jako pierwsi zajmowali się geografiami jako nauką i filozofią.

Największy wkład wnieśli **Tales z Miletu, Herodot, Eratostenes, Arystoteles, Strabon i Ptolemeusz**

Spektakularny sukces geografia odniosła pod nazwą przyrodoznawstwa (historii naturalnej, sztuk wyzwolonych) albo **kosmografii** (nazwa szeroko stosowana przez całe średniowiecze).

Powrót do starożytnej nazwy geografia nastąpił dopiero w XVII wieku.

Przyrodoznawstwo to dziedzina, w której w okresie renesansu dokonano największych odkryć.

Z przyrodoznawstwa wyłoniły się:

- **przyrodoznawstwo matematyczne** (łac. *scientia*, ang. *science, natural science*), z którego później wyłaniały się poszczególne dyscypliny nauk przyrodniczych (ściśłych).
- **humanistyczny nurt przyrodoznawstwa**, znanego także pod nazwą historii naturalnej lub sztuk wyzwolonych (łac. *artes*, ang. *arts, natural history*).

Popyt na wiedzę geograficzną niepomiaralnie wzrósł w erze nowożytnej, kiedy poszczególni władcy inwestowali wielkie sumy pieniędzy w wyprawy odkrywcze, których jednym z celów było udostępnienie rynków i zasobów odkrywanych krajów.

W czasach wielkich odkryć, czyli w epoce renesansu, geografia była chyba najbardziej stosowaną dziedziną wiedzy.

Można więc bez większego ryzyka błędu stwierdzić, że **geografia jest dziedziną, która w największym stopniu przyczyniła się do ukształtowania realiów współczesnego świata.**

Sukcesy te przyczyniły się do wzrostu popularności geografii i powszechnego nią zainteresowania.

Napoleon ustanowił pierwszą katedrę geografii i historii na Sorbonie w 1808 roku.

Racją bytu geografii była w tym okresie jej praktyczna przydatność w rozszerzaniu posiadłości i stref wpływów poszczególnych państw europejskich.

„Matka nauk” - tak nazywano geografię już w XVII i XVIII wieku

(m.in. John Locke, za: McDougall 2003, s. 220).

Geografia w latach 1870–1970

Po usamodzielnieniu się geografii jako nauki nastąpił okres jej rozkwitu, **nazywany złotym wiekiem geografii**, rozwój poszczególnych kierunków i działów był systematyczny i trwały.

W drugiej połowie XIX wieku i na początku XX wieku zarysowały się w badaniach geograficznych główne kierunki, kontynuowane do czasów współczesnych. **W ramach tych kierunków rozwijały się poszczególne dyscypliny geograficzne, a rozwój specjalizacji sprzyjał pogłębianiu badań** i gromadzeniu szczegółowego materiału, co doprowadził **do sformułowania licznych teorii naukowych** (np. teoria rozwoju rzeźby, zlodowacenia i inne).

Rozwijały się zorganizowane ośrodki myśli geograficznej: katedry geografii na uniwersytetach i towarzystwa geograficzne. Wysoki stopień rozwoju geografii i jej specjalizacja w niektórych państwach zaowocowały powstaniem **narodowych szkół geografii** (amerykańska, niemiecka, rosyjska, brytyjska, francuska). Nawiązano również współpracę międzynarodową w postaci organizacji międzynarodowych kongresów geograficznych i podejmowania wspólnych badań.

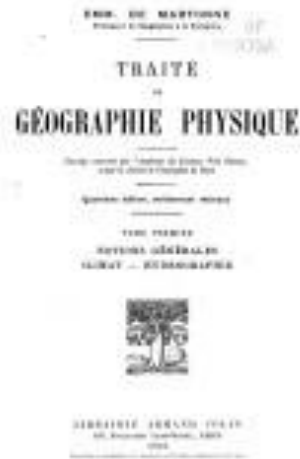
W tym celu powołano **Międzynarodową Unię Geograficzną** i inne organizacje międzynarodowe.

Wspólne badania zwłaszcza w obszarach polarnych, przyczyniły się do ostatecznego poznania kuli ziemskiej w 2 połowie XX wieku.

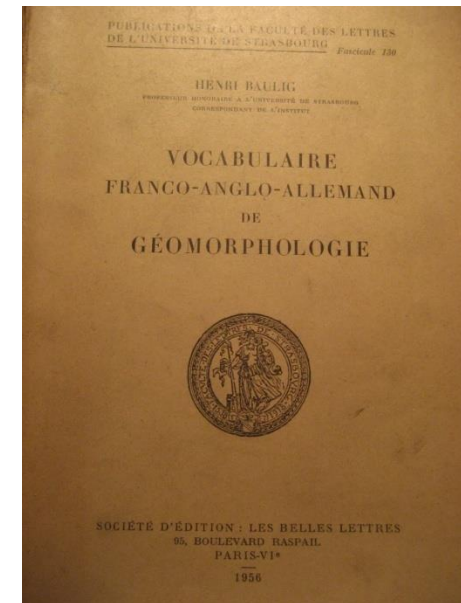
Paul Vidal de la Blache
(1845 -1918)

Założyciel Francuskiej Szkoły Geograficznej; zajmował się geografią społeczno-ekonomiczną.

1909 r.

Emmanuel de Martonne
Geomorfolog, (1873 -1955)

Henri Baulig
Geomorfolog, (1877-1962)

Francuska Szkoła Geograficzna – szkoła naukowa stworzona przez Paul Vidal de la Blache.

Zastąpiła ze studiów regionalnych na terenie Francji. Wysoki poziom osiągnęła również geografia ogólna, zarówno społeczno-ekonomiczna (A. Demangeon, J. Brunhes, P. George) jak i fizyczna a w jej obrębie zwłaszcza geomorfologia glacialna (E. de Martonne), pustynna (J. Dresch), litoralna (A. Guilcher), klimatyczna (H. Baulig, A. Cholley), hydrografia (M. Prade), oceanografia (K. Vallaux).

Wiele badań prowadzonych było w Afryce. Badania glacialno-geomorfologiczne i studia w zakresie geografii osadnictwa miały duży wpływ na działalność badawczą międzywojennej geografii.

Nowożytna geografia zaczęła się rozwijać w połowie XIX wieku.

Jej naukowe podstawy stworzyli dwaj uczeni niemieccy:

Alexander von Humboldt (1769-1859) oraz **Karl Ritter** (1779-1859).

Od tego czasu geografia przestała być nauką opisową, ale stała się również nauką zajmującą się szukaniem i wyjaśnianiem prawidłowości zachodzących w środowisku przyrodniczym, zgodnie z zasadą przyczynowo-skutkową oraz formułowaniem wniosków i uogólnień.

(1769-1859)

**Friedrich Karl, Wilhelm, Heinrich Alexander, baron von Humboldt
znany jako Alexander von Humboldt lub Alexandre de Humboldt**

Przyrodnik, geograf, badacz, odkrywca

Nazywany ojcem geografii fizycznej

Opracował syntezę wiedzy przyrodniczej o Ziemi, w której zawarł najważniejsze osiągnięcia nauk przyrodniczych pierwszej połowy XIX wieku oraz własne wyniki badań geograficznych prowadzonych na terenie Ameryki Północnej i Południowej, Europy i Azji.

A. Von Humboldt, według A. Wulf (2015) **dokonywał obserwacji i pomiarów, analizę stawiał na równi z emocjami i wrażeniami.**

Twierdził, że „**naturę można tak naprawdę zrozumieć /.../ tylko przy użyciu wyobraźni**” (A. Wulf 2015, s. 414).

Popularne hasło Unii Europejskiej „Jedność w różnorodności” wywodzi się z jednej z podstawowych zasad geografii, sformułowanej przez Alexandra von Humboldta.

(1779-1859)

Karl Ritter

zwolennik regionalnego ujmowania zjawisk i studiów porównawczych

tak pojmowaną geografię nazwał ziemioznawstwem.

Geografia fizyczna miała zajmować się związkami między warunkami topograficznymi a przestrzenią życiową człowieka.

W tym kontekście Ritter **reprezentował kierunek antropocentryczny**

Karl Ritter badał związki oraz zależności między człowiekiem i jego działalnością a środowiskiem przyrodniczym. Uważał, że działalność człowieka zależy w dużym stopniu od środowiska naturalnego, ale powoduje też znaczne jego przeobrażenia.

W końcowych dekadach XIX wieku geografia stała się dyscypliną akademicką, a na uczelniach całego świata organizowano geograficzne fakultety i katedry.

Także wśród Polaków nie brakowało wybitnych uczonych, rozumiejących głęboki sens badań geograficznych nawet wówczas, kiedy z map zniknęły wszystkie białe plamy.

Jan Śniadecki

(1756 - 1830)

astronom, matematyk,
filozof, geograf

- był twórcą polskiego nazewnictwa w geografii astronomicznej,
- zaprojektował mapę kraju.

Stanisław Staszic

(1755 - 1826)

geograf, geolog

- uważał, że podstawą poznania jest obserwacja zjawisk i doświadczenia,
- uczył posługiwania się różnymi przyrządami,
- jest twórcą **koncepcji zmienności w przyrodzie**,
- nazywany ojcem geologii polskiej.

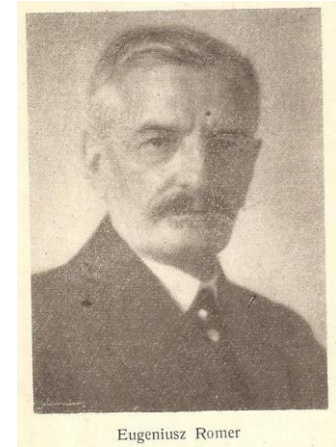

Wacław Piotr Nałkowski

(1851 - 1911)

geograf, pedagog i działacz społeczny

- „Zarys geografii powszechnej” – pierwsza polska geografia regionalna,
- najlepszą metodą jest obserwacja bezpośrednia,
- ważne znaczenie pełnił w pomocy naukowej, przede wszystkim w mapach.

Eugeniusz Romer

Eugeniusz Romer

(1871 - 1954)

geograf, kartograf i geopolityk

W 1916, przebywając w Wiedniu przystąpił do opracowania wielkiego atlasu geograficzno-statystycznego, przedstawiającego obraz całej Polski pod każdym względem, co miało ogromne znaczenie dla przyszłych pertraktacji pokojowych w sprawie granic odrodzonej po zaborach Polski.

Uczestniczył jako członek delegacji polskiej przy ustalaniu zachodniej granicy Polski w traktacie wersalskim w 1919 r.

GEOGRAFICZNO-STATYSTYCZNY
ATLAS POLSKI

GEOGRAFICZNO-STATYSTYCZNY ATLAS POLSKI

REDAGOWANY I OPRACOWANY PRZEZ

DR^{RA} EUGENJUSZA ROMERA

PROFESORA GEOGRAFII UNIWERSYTETU LWOWSKIEGO

ZE WSPÓŁUDZIAŁEM LICZNYCH WSPÓŁPRACOWNIKÓW

WYDANIE DRUGIE

LWÓW — WARSZAWA

NAKŁADEM KSIĄŻNICZY POLSKIEJ TOWARZYSTWA NAUCZYCIELI SZKÓŁ WYŻSZYCH

ZAKŁAD KARTOGRAFICZNY FREYTAGA I BERNDTA

DRUKARNIA LUDOWEGO SPÓŁDZIELCZEŃSTWA WYDAWNICZEGO WE LWOWIE

MCMXXI

E. Romer.

Wybitni geografowie i prekursorzy dydaktyki geografii

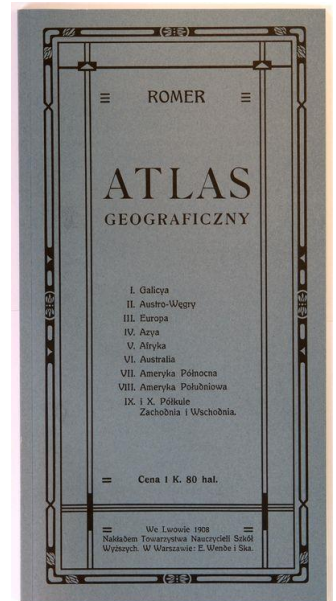
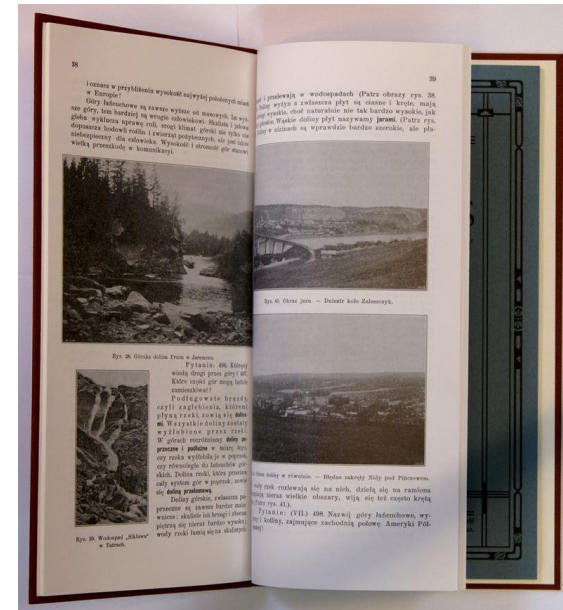

Wacław Nałkowski (1851 –1911)

- Geografja Fizyczna, 1904
- Geografja Malownicza 1. Australja, 1902
- Geografja Malownicza 2. Ameryka Południowa, 1909
- Geografja Malownicza 3. Ameryka Północna, 1909
- Geografja Malownicza 4. Afryka, 1909
- Geografja Malownicza 5. Azja, 1911
- Zarys Geografji Rozumowej (Gieologii), 1907
- Zarys metodyki geografii, 1908

Eugeniusz Romer (1871 – 1954)

- Geografia dla klasy pierwszej szkół średnich (1904),
- Mały atlas geograficzny (1908) – 16 wydań

...zjawił się wtedy gdy w nauczaniu geografii panował mrok zupełny. (Romer 1911)

Wacław Nałkowski odkrył i wyraził ogromne wartości tkwiące w syntezie geograficznej. Jego koncepcja „**geografii malowniczej**”, stanowiąca formę integracji nauki i sztuki, oparta była niewątpliwie na pewnych przesłankach epistemologicznych.

„[...] **geografia kształci** *par excellence* zdolność kojarzenia, upatrywania podobieństw i różnic, odnajdywania związków pomiędzy najodleglejszymi, na pozór najbardziej obcemi zjawiskami - tak iż zdolność tę możnaby nazwać zmysłem geograficznym,„ (W. Nałkowski: *Zarys metodyki geografii*. Warszawa 1925 s. 27.)

Dzięki zmysłowi geograficznemu, tym, co człowiek postrzega w otaczającym świecie, są całości.
Syntezą wszystkich przyrodniczych i kulturowych zjawisk są krajobrazy.

Ta naturalna zdolność do całościowego oglądu świata, podniesiona przez W. Nałkowskiego do rangi zmysłu, stanowi według niego podstawę wiedzy geograficznej.

„Geografia wyprowadza myśl ludzką z ciasnoty i jednostronności
zaścianka, otwiera szerokie horyzonty porównawcze.

Musi ona interesować każdego, kto umie myśleć naukowo, czuć
estetycznie i działać praktycznie na szerszej arenie”.

Wacław Nałkowski

Stanisław Pawłowski

Stanisław Pawłowski (1882 - 1940)

Wybitny geograf, Rektor Uniwersytetu Poznańskiego

- napisał pierwszy podręcznik „Geografia Polski”,
- opracowywał podręczniki do szkół i poradniki metodyczne dla nauczycieli,
- założył Zrzeszenie Polskich Nauczycieli Geografii,
- był współredaktorem „Czasopisma Geograficznego” oraz organizatorem Instytutu Geograficznego Uniwersytetu Poznańskiego,
- w 1928 z jego inicjatywy powstało w Poznaniu Towarzystwo Geograficzne,
- od roku 1938 był wiceprzewodniczącym Międzynarodowej Unii Geograficznej.

Stanisław Pawłowski - 1928 r.

„Porządek nauczania geografii jest tradycją uświęcony. Wychodzi się od natury, a przychodzi do kultury. A jednak ma on przy dzisiejszym pojmowaniu geografii duże wady. Nauka o krajobrazach i związkach wymaga tedy innego ustawienia zjawisk. Są krainy, w których zjawiska kultury wybijają się na plan pierwszy.

Dlaczegoż by od nich nie zaczynać? Stąd metodycznie biorąc, **punktem wyjścia dla uszeregowania treści winna stać się ta grupa związków przyrody i człowieka, o której przy danej krainie ma się uczyć.**”

„Jedna jest Ziemia i jeden jest człowiek na Ziemi”

Stanisław Pawłowski

Profesor UJ Ludomir Sawicki:

Geografia zmusza nas do [...] wiązania w organiczną całość obydwu punktów widzenia [...], uczy nas patrzeć jednocześnie oczyma i humanisty, i przyrodnika [...], chce zespolić całokształt zjawisk na powierzchni Ziemi, wytłumaczyć wszystkie tak różnorodne kategorie zjawisk jedną przez drugą, wiążąc je w całość przyczynową i organiczną [...]. Skoro zaś rozumieć będziemy kosmos, ten odwieczny porządek rzeczy, to zawładniemy naszą Ziemią i społeczeństwem naszym i pokierujemy nimi tam, gdzie nam nakazuje interes ogólny i sumienie nasze (Sawicki 1932, s. 2-4).

Geografia według Sawickiego miała dostarczać szerokiej, ogólnej wiedzy użytecznej w życiu codziennym. Oczekiwał on, że stanie się ona podstawą programu kształcenia ogólnego, źródłem mądrości życiowej.

Klasyczny okres rozwoju geografii to czas, kiedy idee twórców geografii nowożytnej były powszechnie uważane za słuszne lub stanowiły płaszczyznę odniesienia dla nowo formułowanych koncepcji.

W większości krajów trwał on do połowy XX wieku. We Francji za zakończenie okresu klasycznego uważa się przełomowy rok 1968, natomiast w Polsce geografia klasyczna została oficjalnie odrzucona ze względów ideologicznych już w pierwszych latach powojennych (konferencja metodologiczna w Gdańsku w 1949 roku).

Geografia klasyczna dotyczyła przede wszystkim konkretnych **zjawisk obserwowanych w krajobrazach**, zarówno tych wynikających z działalności gospodarczej, jak też istniejących w sposób od człowieka niezależny. Zmiany krajobrazowe tłumaczono konkretami dnia codziennego, co podkreślało związek naszej dziedziny z realiami gospodarki, jak i z Ziemią, z właściwościami otoczenia.

Współczesna geografia jest o wiele bardziej abstrakcyjna. Zamiast krajobrazów i realnych problemów codziennego życia bada abstrakcyjne relacje, systemy i struktury.

Klasyki geografii wyrażali przekonanie o istnieniu jedności wszystkich rzeczy i zjawisk.

Klasyczna geografia kładła nacisk na syntezę (interdyscyplinarność), co wyrażały jej kluczowe pojęcia, podczas gdy obecnie w geografii dominuje podejście analityczne.

Dawna geografia oprócz tego, że była nauką spełniającą określone standardy metodologiczne, stanowiła rodzaj sztuki zorientowanej na **kształtowanie świadomości społecznej**.

Geografia od początku swojego istnienia polegała na badaniu różnorodności, pojmowanej jako źródło jedności, harmonii i piękna.

Dawna geografia swoimi odkryciami służyła państwom w ich ekspansji, tak obecnie może być przydatna w dziele budowy świata, którego jedność oparta będzie na zachowaniu różnorodności, na zrozumieniu dla odmienności i szacunku dla dorobku innych kultur (Wilczyński 2011).

Geografia po roku 1970

Ten czas w rozwoju geografii nazywany jest okresem wątpliwości i poszukiwań, powrotu do zagadnień metodologicznych, które pojawiły się już u schyłku XIX wieku.

Po rozpoznaniu całego obszaru kuli ziemskiej geografia straciła swoją dotychczasową podstawową funkcję poznawczą.

Zdefiniowanie pojęcia współczesnej geografii i przedmiotu jej badań staje się coraz bardziej trudne wobec postępującej, zwłaszcza po II wojnie światowej, coraz węższej specjalizacji, w wyniku której każda subdyscyplina posiada odrębny, cząstkowy przedmiot badań.

Badania podejmowane przez geografów stały się specjalistycznie zróżnicowane, na ogół nie prowadziły już do odkrywania praw i związków.

Pojawił się problem istnienia geografii jako jednej nauki, coraz częściej uważa się, że jedność tę można tylko częściowo uzasadnić wspólnym pochodzeniem historycznym, tradycyjną strukturą instytucji geograficznych czy jednolitym system kształcenia.

Obecna geografia obejmuje cały system nauk geograficznych, z których każda ma swój przedmiot badań.

Jaka jest rola geografii związana z wykorzystaniem wyników gałęzi analitycznych do tworzenia syntez, prowadzących do integracji nauki?

Ze względu na różnorodność przedmiotu geografii i urozmaiconej metodologii częste są dyskusje wokół jej definicji oraz zakresu badawczego; proponuje się używanie w miejsce dotychczasowej nazwy „**geografia**” terminu „**nauki geograficzne**”.

Zatem z klasycznej geografii wyodrębniły się nowe dyscypliny badawcze.

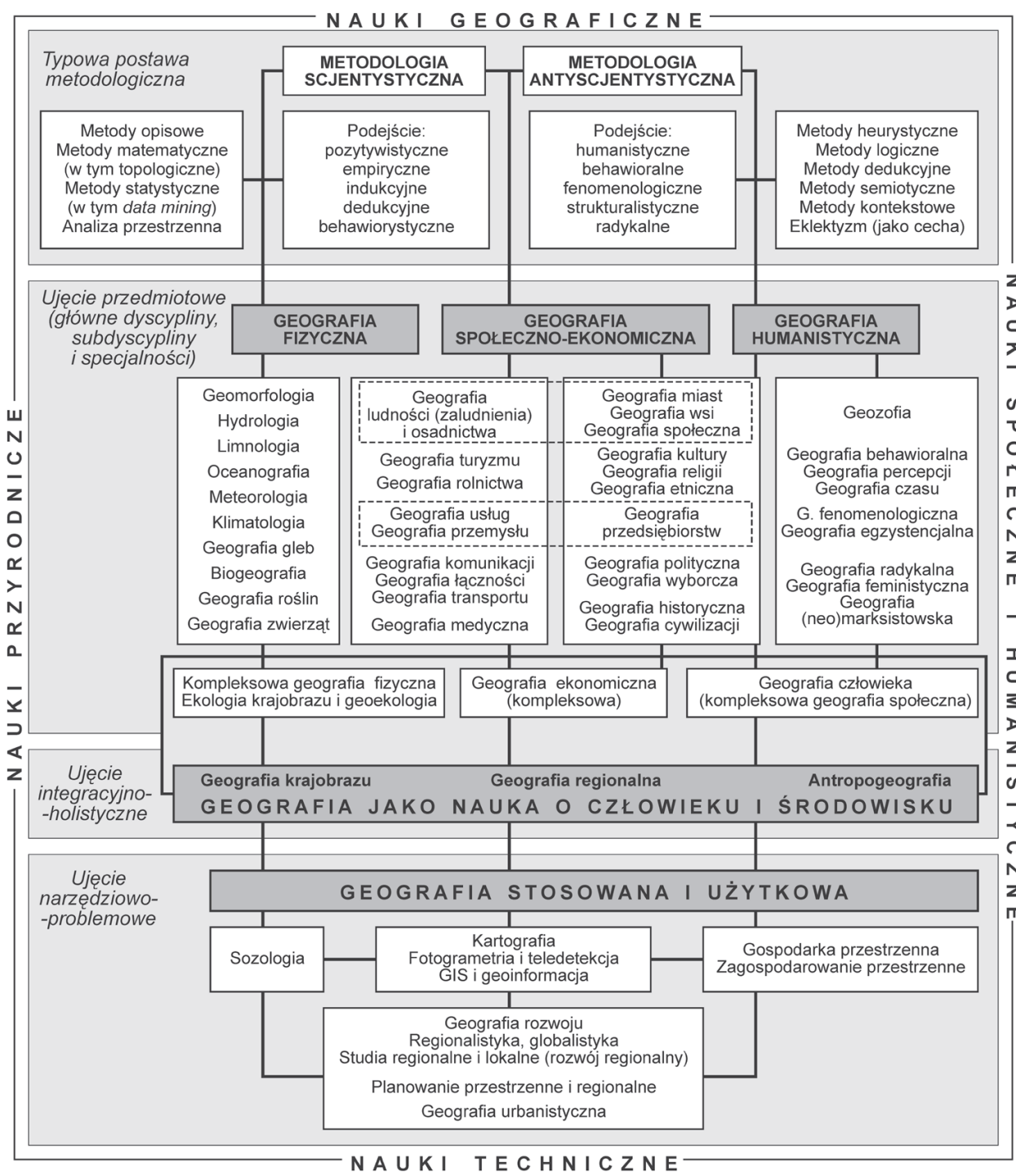
Współczesną geografię tworzy system nauk badających oraz wyjaśniających przyczyny i skutki przyrodniczego i społeczno-gospodarczego zróżnicowania przestrzeni geograficznej.

Przedmiotem badań geografii jest opisywanie i wyjaśnianie związków i współzależności zachodzących między poszczególnymi elementami przyrody ożywionej i nieożywionej oraz między tymi elementami a działalnością człowieka.

Współczesna (początek XXI w.) klasyfikacja przedmiotowo-metodologiczna nauk geograficznych w Polsce

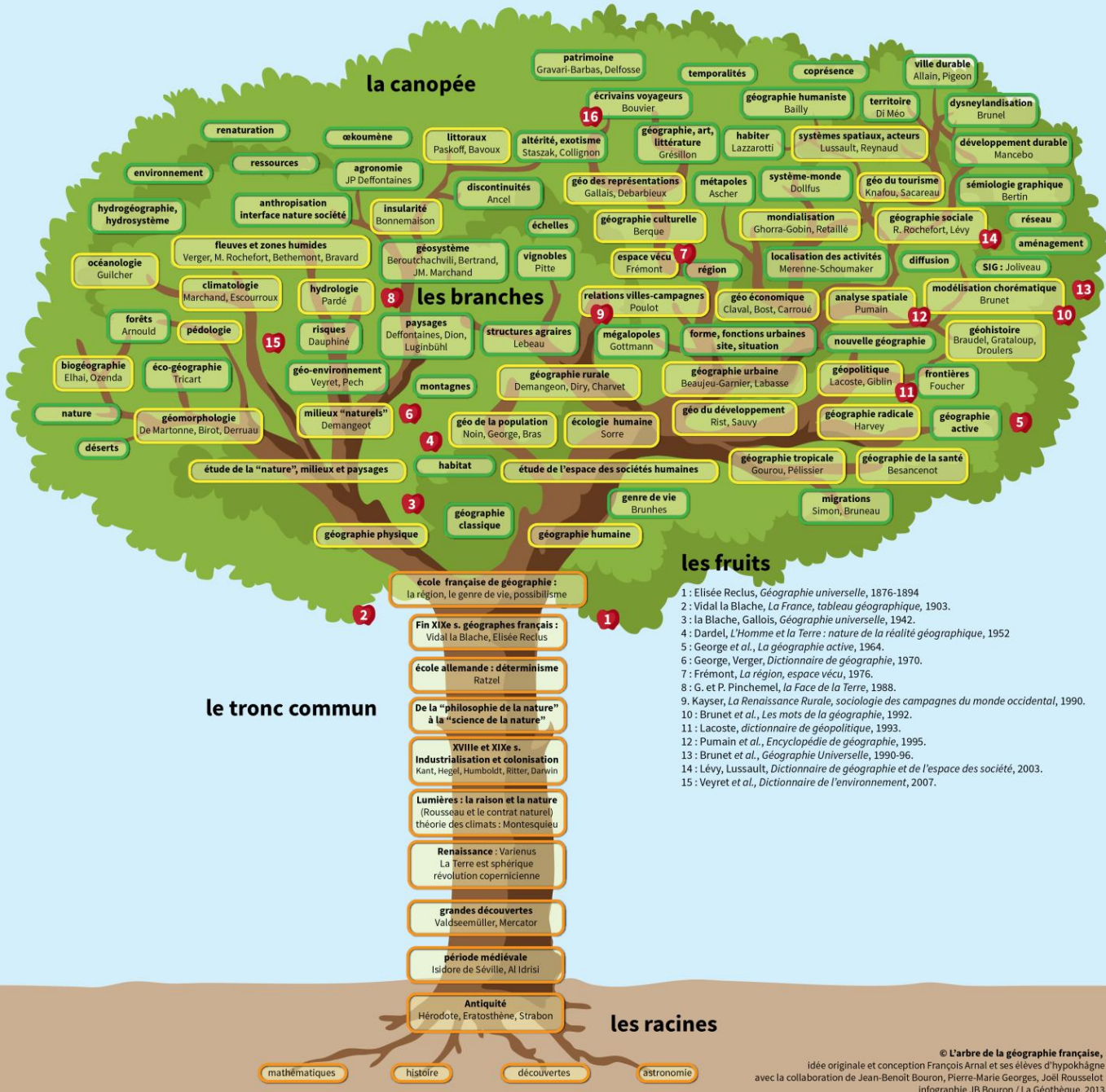
Źródło: P. Śleszyński, 2020, s. 64

La géographie est partout, mais où sont les géographes ? (Thierry Joliveau)

„Geografia jest wszędzie, ale gdzie są geografowie?”

(Thierry Joliveau)

<http://geotheque.org/wp-content/uploads/2013/03/arbre-de-la-g%C3%A9ographie-2015.png>

Ze względu na swój **dualizm** (podwójny przedmiot badań) **geografia należy zarówno do nauk przyrodniczych** (geografia fizyczna), jak i **nauk społeczno-ekonomicznych** (geografia społeczno-ekonomiczna).

Geografia **jest nauką syntetyzującą, problemową**; w ujęciu przedmiotowym jest monotematyczna (formułująca prawidłowości na podstawie powtarzalności zjawisk); w ujęciu regionalnym jest idiograficzna (dająca opis przestrzenny zjawisk).

Geografia jest dziedziną badającą przede wszystkim rzeczywistość empiryczną, a jej cechą jest to, że w stopniu większym niż inne dziedziny nauki dotyczy konkretów codziennego życia, mocno trzymając się ziemi.

Geografia jest dziedziną odpowiedzialną za badania poszczególnych obszarów powierzchni Ziemi i dostarczanie o nich wiedzy, m.in. w postaci opisów i map.

Ma ona zaspokajać ciekawość ludzką, odpowiadając na pytania, co i gdzie się znajduje, dlaczego pewne zjawiska i procesy zachodzą tam, gdzie zachodzą, a nie gdzie indziej.

Krajobrazy mają dzisiaj charakter antropogeniczny, ukształtowane zostały w wyniku działalności gospodarczej.

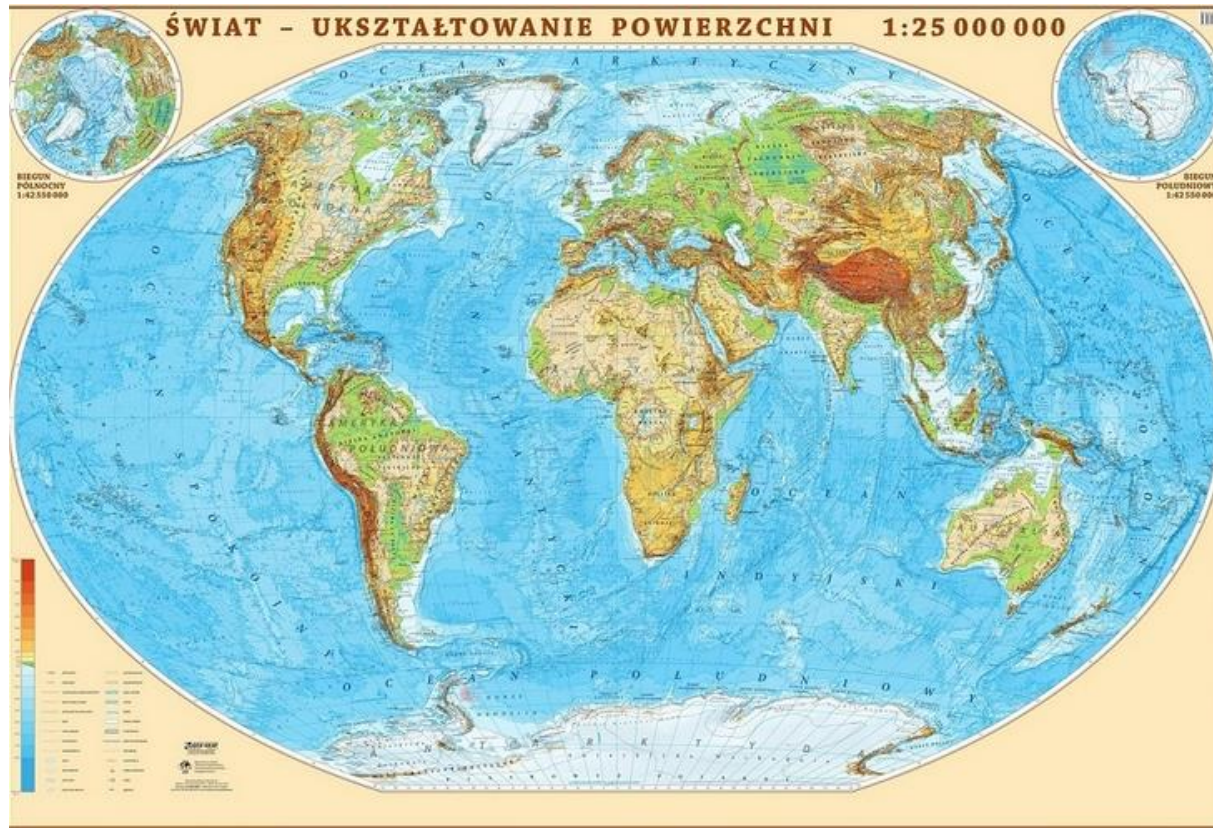
**Dla geografów XXI wieku nadal bardzo sugestywna jest koncepcja geografii
jako syntezy wiedzy pochodzącej z różnych dyscyplin**

(McDougall 2003; Pitman 2005; Lau, Pasquini 2008; Demeritt 2009).

Richard E.
Nisbett
**geografia
myślenia**

Dlaczego ludzie
Wschodu i Zachodu
myślą inaczej?

1. Dlaczego w starożytnej Grecji rozwinęła się geometria, a w Chinach dominowały studia z zakresu algebry i arytmetyki?
2. Co umożliwia mieszkańcom Azji Wschodniej znacznie lepszą zdolność śledzenia zależności między zdarzeniami?
3. Dlaczego mieszkańcy Zachodu i Wschodu inaczej postrzegają wpływ środowiska na zachowanie człowieka?
4. Dlaczego dzieci w Ameryce i Europie Zachodniej szybciej przyswajają rzeczowniki, podczas gdy dzieci mieszkańców Azji Wschodniej lepiej radzą sobie z czasownikami?

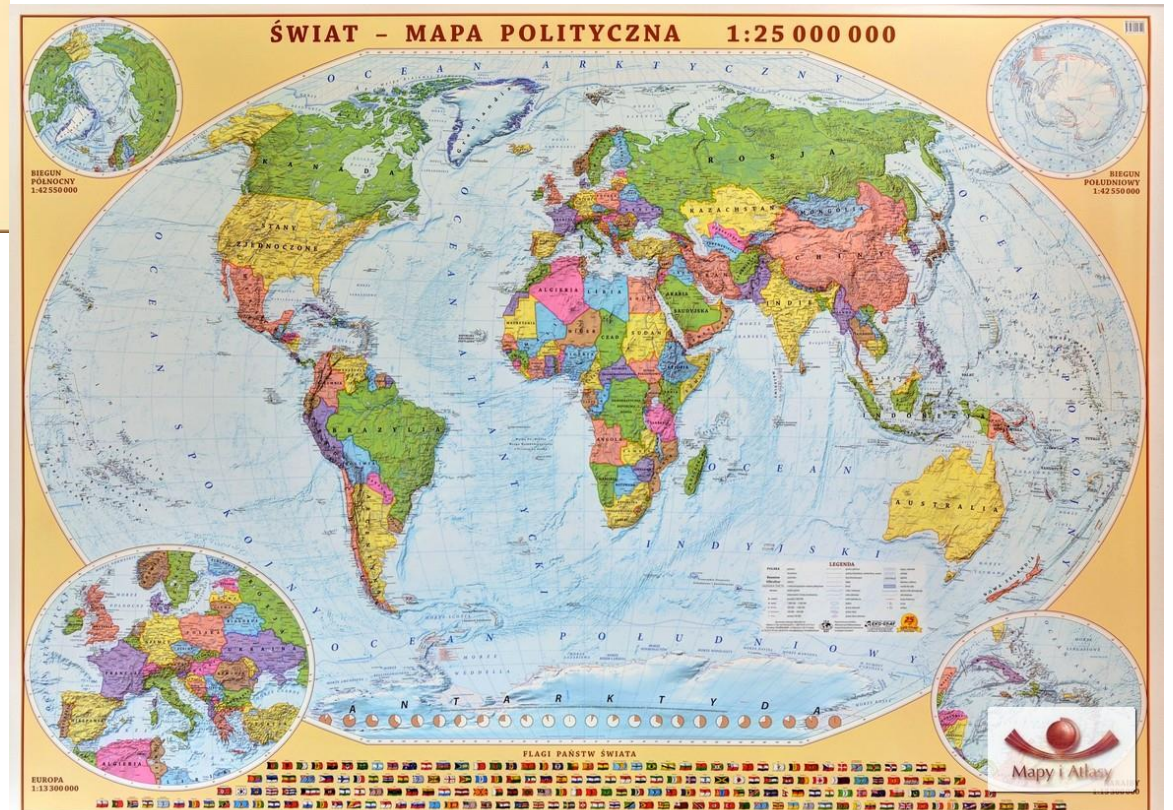
Wpływ

- środowiska geograficznego
- gospodarki
- struktury społecznej

na różnice mentalne / w myśleniu

Miejsce, w którym mieszkamy, wychowujemy się, wywiera olbrzymi wpływ na to:

jak postrzegamy, jak poznajemy, myślimy i kim dzięki temu jesteśmy;
na systemy przekonań, ogólny rozwój, także edukację.

[URGENT] Report du Colloque « A quoi sert la géographie ? »

Posted on 23 mars 2021 by societgeo in [Activités](#), [Brèves](#), [Colloques](#), [Conférences](#) // 2 Comments

ACADÉMIE DES SCIENCES
MORALES ET POLITIQUES
INSTITUT DE FRANCE

Aby mówić o geografii i promować wizerunek dyscypliny żywej, obfitej, stykającej się z realiami codziennego życia ludzi, która „służy przede wszystkim pokojowi”.

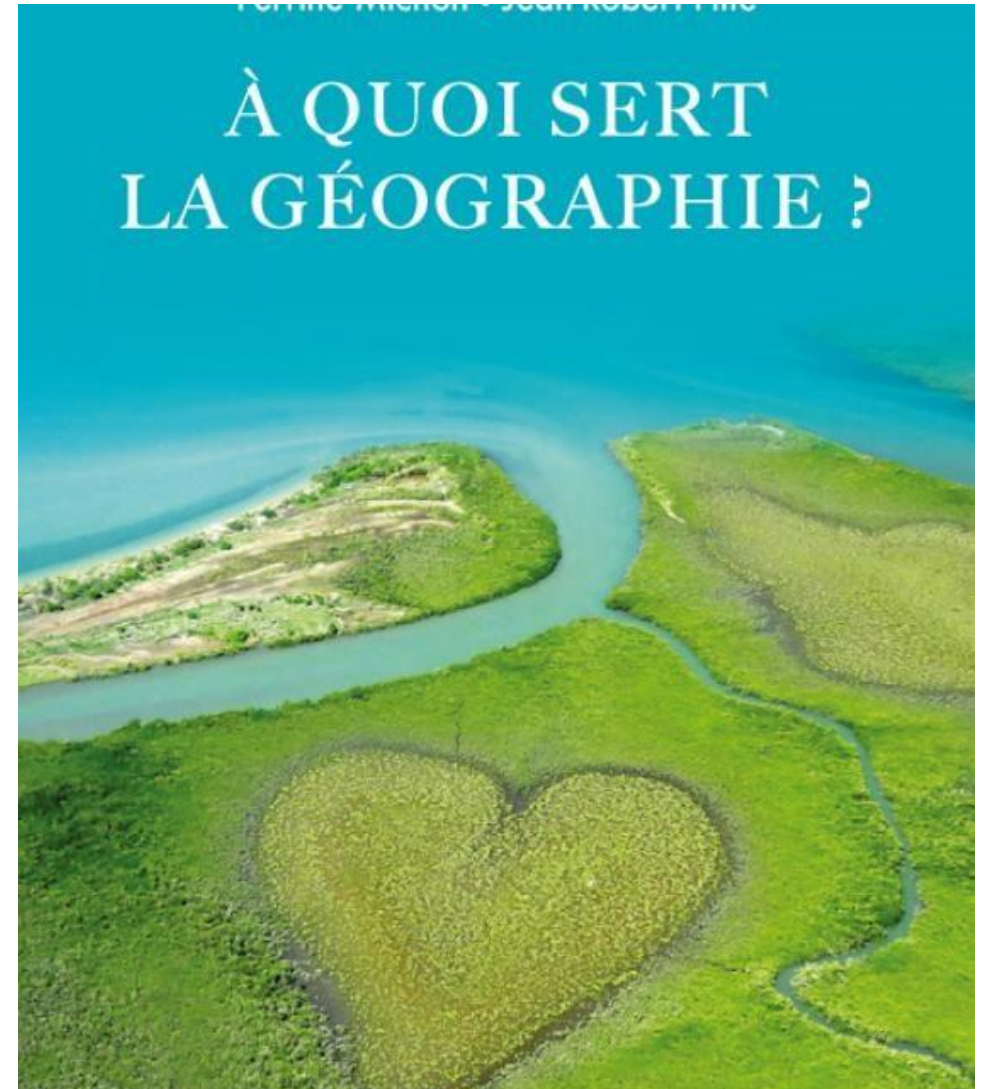
1. Do czego służy geografia? Po co jest geografia?

- szeroki zakres geografii, jak również związana z tym hiperspecjalność / interdyscyplinarność
- geografia i jej potencjał do poznawania geosystemów

2. Co geografia może zrobić dla współczesnego świata:

- zainteresowanie pracą w terenie (już od szkoły)
- udział geografii w wizualnym poprzez mapy pokazywaniu środowiska przyrodniczego i społeczno-ekonomicznego
  - modelowanie, np. osadnictwa (odmiany osadnictwa i zróżnicowanie dynamiki populacji)
  - geopolityka globalnego ocieplenia (odpowiedzialność za przyczyny i skutki)
  - cyberprzestrzeń i przestrzeń cyfrowa
  - związki geografii (nauki fundamentalnej) z urbanistyką (która jest operacyjna)
  - ochrona środowiska.

„Jean-Robert Pitte przedstawia geografę poprzez podejście pięciu zmysłów, aby przywrócić równowagę rzeczy /.../ w podejściu do geografii i **bardzo krajobrazowe dziedzictwo klasycznej geografii**”.

Geografia wydaje się być przydatna do zrozumienia świata poprzez pobudzanie chęci podróżowania.

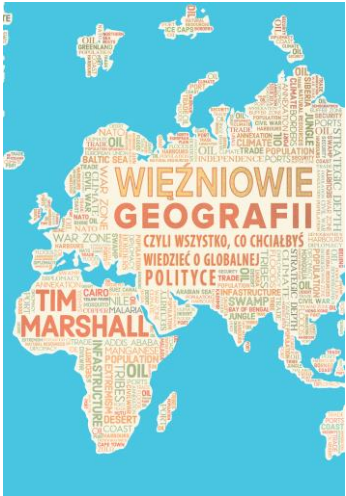
Jakie działania należy podjąć, aby geografia stała się popularna?

- geografia ze swoimi narzędziami (skale, zróżnicowanie przestrzenne, ekosystemy) umożliwia inwestowanie w złożoność dzisiejszego świata, w którym konieczne jest obywatelskie zaangażowanie w obliczu nieuchronnych przemian,
- obywatelskie cele geografii są mało dostrzegane przez niespecjalistów,
- przejście od przestrzeni przeżywanej do przestrzeni postrzeganej, a następnie do przestrzeni projektowanej,
- profesjonalizacja poprzez GIS, kartografię i planowanie.

**Co może zrobić geografia w XXI wieku? Jaka jest specyfika tej dyscypliny?
Jak jej koncepcje i metody uzupełniają inne nauki o człowieku i środowisku?**

W czasach, gdy wszyscy jesteśmy geolokalizowalni i zglobalizowani, jaki jest sens geografii?

A gdyby geografia zmieniła świat?

Geografia - kompas do zrozumienia świata

Pytania stawiane przez geografię dotyczą tak naprawdę wszystkich obywateli, bo nie sposób wykluczyć **zjawisk militarnych, politycznych i społecznych**: ważne pytania, na styku wielu dyscyplin.

Od badania rzeźby terenu i klimatu w latach 70. przeszliśmy do planowania przestrzennego, rozumienia strategii międzynarodowych koncernów czy zjawisk segregacji przestrzennej.

Geografia pozwala:

- **Lokalizować obiekty i zjawiska oraz oceniać je z różnych punktów widzenia,**
- **Dostrzegać, obserwować, rozumieć i wartościować zjawiska oraz procesy przyrodnicze i społeczno-gospodarcze zachodzące w środowisku lokalnym, regionalnym i globalnym w ich wzajemnych relacjach,**
- **Wyjaśniać przyczyny i skutki zróżnicowania przyrody oraz życia i działalności człowieka,**
- **Diagnostować przydatność środowiska przyrodniczego dla potrzeb człowieka, a także przewidywać kierunki zmian (pozytywnych i negatywnych), jakie zachodzą w środowisku przyrodniczym w wyniku działalności gospodarczej człowieka,**
- **Dostrzegać piękno przyrody i tkwiące w niej wartości, a także odczuwać potrzebę oszczędnego wykorzystywania i ochrony zasobów naturalnych Ziemi,**
- **Podejmować decyzje dotyczące rozwiązań problemów lokalnych, regionalnych i globalnych,**
- **Działać samodzielnie w środowisku geograficznym i angażować się w problemy własnego regionu,**
- **Wzbogacać o narzędzia i technologie geoinformacyjne / GIS umożliwia nie tylko wizualizację, ale rozwiązywanie problemów globalnych.**

Geografowie zawsze byli zaangażowani w przedsięwzięcia interdyscyplinarne, a także prowadzili samodzielne badania mające znaczenie uytylitarne.

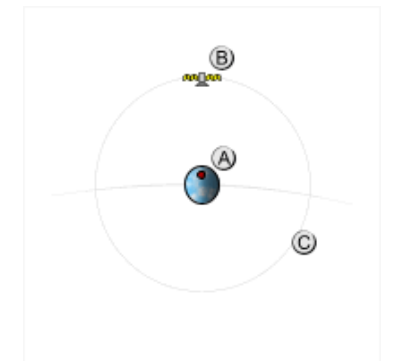
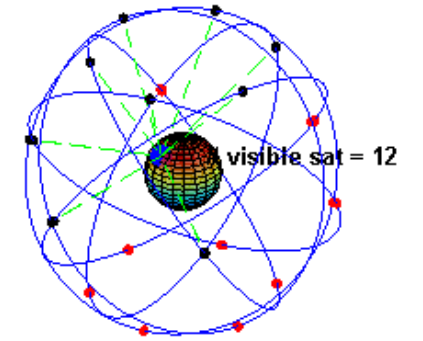
Literatura:

- Chevalier J.P., 1997. Quatre pôles dans le champ de la géographie ? *Cybergeo: European Journal of Geography* [En ligne], Epistémologie, Histoire de la Géographie, Didactique, document 23. <http://cybergeo.revues.org/6498> (dostęp 25.10.2022 r.)
- Demeritt D., 2009. Geography and the promise of integrative environmental research, *Geoforum*, 40.
- Kant I., 1984. Krytyka praktycznego rozumu (przeł. J. Gałeczki), PWN, Warszawa.
- Lau L., Pasquini M., 2008. Jack of all trades"? The negotiation of interdisciplinarity within geography, *Geoforum*, 39.
- Leszczycki S., 1975. Geografia jako nauka i wiedza stosowana, PWN, Warszawa.
- McDougall W.A., 2003. Why geography matters... but is so little learned, *Orbis*, 47: 2.
- Nałkowski W., 1925. Zarys metodyki geografii, Wyd. M. Arcta, Warszawa.
- Pawłowski S., 1928. O metodach geografii jako nauki i o metodach nauczania geografii, *Czasopismo Geograficzne*, 6: 2.
- Pitman A.J., 2005. On the Role of Geography in Earth System Science, *Geoforum*, 36: 2.
- Ratajczak W., Podział nauk geograficznych oraz ich odniesienie do innych nauk
- Sawicki L., 1932. Zarys ogólnej geografii ziem polskich, Wyd. Orbis, Kraków
- Śleszyński P., 2020. Geografia wobec wyzwań systemowej reformy nauki w Polsce. *Prace i studia geograficzne*, t. 65.2.
- Wilczyński W., 2011. Tożsamość geografii. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków.
- Wulf A., 2015. Człowiek, który zrozumiał naturę (przeł. K. Bażyńska-Chojnacka, P. Chojnacki), Wydawnictwo Poznańskie sp. z o.o., Poznań.

Strony Internetowe:

- <https://www.szkolnictwo.pl/szukaj>, Polskie_ insygnia_koronacyjne
- <https://www.filmweb.pl/film/Ma%C5%82y+Ksi%C4%85%C5%BC%C4%99-2015-602026/posters>
- <https://socgeo.com/2021/03/23/urgent-report-du-colloque-a-quoi-sert-la-geographie/>
- <https://clio-cr.clionautes.org/a-quoi-sert-la-geographie.html>
- <https://www.rfi.fr/fr/podcasts/autour-de-la-question/20211221-%C3%A0-quoi-sert-la-g%C3%A9ographie>
- <http://geotheque.org/wp-content/uploads/2013/03/arbre-de-la-g%C3%A9ographie-2015.png>

Dziękuję za uwagę

Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa w ramach programu
Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą
Spółeczna odpowiedzialność nauki – Popularyzacja nauki i promocja sportu,
nr projektu SONP/SP/546432/2022,
kwota dofinansowania 112 920,00 zł, całkowita wartość projektu 125 640,00 zł.